

Dijital Çağda Sanatın ve Sanatçının Konumu The Case Of Art and The Artist in The Digital Age

Doğan AKBULUT^{a,*}

^aInonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Programı, Malatya, 44280, Türkiye

Article history: Received 00 December 00 / Accepted 00 February 00

ÖZET ABSTRACT

"Hayat dengeye kavuştukça sanat ortadan kalkacaktır" Piet Mondrian

"As life gains its balance, art will vanish" Piet Mondrian

Dünyanın teknolojik değişimine koşut şekilde biçimlenen yaşam koşulları sadece ekonomik, siyasi ya da tüketim alışkanlıklarımızı veya algılarımızı biçimlendirmekle kalmamakta, aynı zamanda kültürel, edebiyat sanatsal bakış açılarımızın da yeni bir gözle değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Neo-liberal politikalar, küreselleşme ve melezleşme üzerine kurulu postmodern algı insanın geçmişte oluşturduğu neredeyse tüm siyasi, kültürel ve sanatsal birikimle yıkıcı ve inkara dayalı bir hesaplaşma içine girerek kendi meşru zeminini oluşturmaya ve söylemini kitlelere aşılamağa başlamıştır.

Life conditions, which are shaped in line with the world's technological changes, not only transform our economic, political and consumption habits/conceptions but they also make it necessary for us to evaluate cultural, literary and artistic points of view from a new perspective. Postmodern view, based upon neo-liberal politics, globalisation and hybridity, has started to create its own legitimate grounds in a destructive and denying method with the aim of re-settling almost all the political, cultural and artistic heritage, and to incorporate its new discourse into the minds of masses.

Aristoteles'ten günümüze kadar yaşamla sanat arasında gerçeklik algısını yansıtmaya (mimesis) kuramının türlerini üzerine kurgulayan ve işlevsel boyutunu arınma (katharsis), ideolojik biçimlendirme, yeni ufuklar açan yaratıcılık gibi pek çok biçimde tanımlayan sanatçı, günümüz dünyasında yeni olgularla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Her şeyden önce, dijital tasarımın hükümlerinde sanat ve sanatçı özne konumunu koruyabilecek midir? Sanat insanın elinden kayıp yapay zekânın eline mi geçecektir? Bu ve buna benzer pek çok soru sanatın yenedünya düzeninde konumunu belirlemeye çalışan sanatçı, sanat tarihçisi, akademisyen ve icracı rolündeki kişilerin sorunsalına dönüşmüştür. Üstelik sadece "evet" ya da "hayır" gibi yanıtlar tatmin edici olmaktan uzaktır. Bunun yanında, "nasıl?" sorusuna da yanıt vermek gerekecektir, çünkü en azından bir insan-yapay zeka yarışı görüntüsü sunan yeni evrende sanatçı, yaratıcılık, insan zekası, ruhsal konumlandırmalar, düşüncenin dışavurumu, duyguların ifadesi gibi pek çok önemli boyutu olan varlık alanının sürdürülmesi ya da yeniden tasarlanması da söz konusudur. Araştırma kapsamında bu sorulara yanıtlar aranmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

The artist, who has constructed the concept of reality between life and art upon the different interpretations of mimesis since Aristoteles, has defined its functional aspects as katharsis, ideologic formation, and creation that paves the way for new horizons; however, s/he has to come face to face with new cases in today's world. First of all, will art and the artist be able to maintain their private positions under the reign of digital age? Will art elude from the hands of humans and become a tool of artificial intelligence? Such questions have become the problems of artists, art historians, academics and those in the role of practitioners, all of whom attempt to re-define the position of art in the new world order. Unfortunately, such answers as "yes", or "no" are far from being satisfactory. The question "how?" also needs to be satisfactorily answered, for at least, in the new order, where seemingly there is a competition between humans and artificial intelligence, it is of paramount importance to re-design or maintain the existence domain of artists, creativity, human intelligence, psychological dimensions, reflection of ideas and expression of emotions.

Keywords: Art, Artist, Art reality, Digital Art

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanatçı, Sanatın Gerçekliği, Dijital Sanat

1. GİRİŞ

Post öneki ile kendini kavramsallaştıran günümüz dünyasında, insana ve topluma dair eskiden miras kalan değerlerin neredeyse hepsinin sona erdiği iddia edilse ve hatta artık öldüğü savıyla sanata ağıtlar yakılsa da sanat varlığını inatla sürdürmeye devam etmektedir. Bunun altında yatan gerçek sanatın önemli bir özelliği olan uygarlığın gelişimine, değişen toplumsal koşullara ve teknolojik gelişime koşut olarak evrimini sürdürebilme yeteneğidir. Bilgi toplumu, neo-liberalizm, küreselleşme, sanayi sonrası toplum, post-fordist toplum, post-marksist ya da post-modernist gibi kavramlarla tanımlanan günümüz dünyasında sanat, kendine yeni ifade alanları bulmakta ve araçlarını genişleterek yoluna devam etmektedir.

2. SANAT VE SANATÇI İLİŞKİSİ

Çağın ruhu ile sanat akımları arasında işteş bir ilişki bulunur; kimi zaman çağ sanatı şekillendirirken kimi zaman da sanat çağın niteliğini belirleyebilir. Gombrich (1993:3) zaman

olgusu ile sanat(çı) arasındaki ilişkiyi şöyle belirler. Sanatın Öyküsü kitabının giriş cümlesinde belirttiği gibi "aslında 'sanat' adı verilen bir şey yoktur, yalnızca sanatçılar vardır" tanımlaması sanatın kendi başına var olan bir eylem olmanın ötesinde, onu oluşturan sanatçıyı ön plana çıkarmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, sanatın insan dışı herhangi bir güce dayandırılmayacağı açıkça anlaşılabilir. İnsanla birlikte var olmaya başlayan sanatın duygu, düşünce yükü, felsefi birikim, korkular, beklentiler, yeni tasarımlar ve düşsel gücün harekete geçmesi gibi olgular olmadan varlığını sürdürmeyeceği göz önünde bulundurulduğunda; değişen dünya koşullarında sanat adına kaygının çok da gereksiz olduğu görülebilir. Öte yandan diğer bir sorunsal ile karşı karşıya kalırız; "nasıl?" sorusu. Sanatçının da varlığını sürdürmesi, yaratıcılığını ortaya koyabilmesi yine karşılıklı bir zaman-sanatçı ilişkisini gerektirir. Varlık alanının oluşumu ve sanatsal üretim için sanatçının yaşadığı çağın gerçeklerini algılamasını zorunlu kılmakta, hatta yaşadığı çağla yetinmeden geleceğin de nasıl şekilleneceğine dair ipuçlarını eserlerinde barındırmaktadır. Sanatçı bu ipuçlarını yaşadığı çağın ruhunu kavraması ve yansıtması bakımından geçmişle gelecek arasında bir köprü kurmasını sağlamaktadır. Böylelikle, geleneksel tavırlı sanatçılarla günümüzün post-modern sanatçıları arasında önemli bir boşluk görülmektedir. Her iki durumda da sanatçılar çağının düşünselliğini ve algısını yapıtlarına yansıtmakla birlikte sanatçılar da birbirine benzer tutum ve tavırlar sergiledikleri görülmektedir.

3. GÜNÜMÜZ SANATI VE TEKNOLOJİ

Günümüzde, bilgi üretimine dayalı bilgisayar teknolojisi bütün toplumsal yaşamın dinamiklerini işgal etmekte ve her alanda kendine özgü gerçekliğini hissettirmeyi sürdürmektedir. Bu durum, insan dışında yeni bir bilgi gücünün ortaya çıkışını sağlamış ve toplumsal yapı içerisinde üretilen sanatı da diğer disiplinlerle zorunlu bir ilişki kurma haline getirmiştir.

Bilişim teknolojileri, sanatta yeni açılımlar ve oluşumların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Öyle ki, dijital teknolojideki hızlı gelişmeler internet sanatı, fotoğraf-video gibi eski ve yeni medya sanatlarını bir arada kullanarak yeni medya sanatları olan yazılım sanatı, multimedya sanatı, e-posta sanatı ve sanal dünya performansını ortaya çıkarmıştı (Yıldırım, 2012,58). Dijital çağın gelişmeleri içerisinde sanat da kendine yer edinen geniş kitlelere ulaşmayı başarmıştır.

Özünde bir gerçeklik yanılsaması olan sanat günümüzde neredeyse bütünüyle sanal bir boyutta karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sanat, bir anlamlandırma dizgesi olarak yeni zihinsel çağrışımların tetikleyicisi haline dönüşmüş ve fast-food tüketimine koşut olarak zaman-değerli bir sanallığın tuş basım hızıyla belirlenen anlığına hapsedilmiştir. Bilgisayarın devreye girmesiyle birlikte gerçeğin anlamı, içeriği, konumu neredeyse tümünden değişmiştir. Sanallık artık her alanda ve düzeyde yerleşik gerçeğin yerini almıştır (Sağlamtimur, 2010,215). Dijital Sanat, Yeni Medya Sanatı ya da Sayısal Sanat gibi kavramlarla tanımlanan günümüz sanatı, sadece geleneksel formlarını sanal dünyaya dönüştürmekle kalmamış, aynı zamanda yeni formları, sanat dilini ve yeni sunum alanlarını da oluşturmuştur. Bu doğrultuda sanatın artık, geleneksel olandan ayrıştığını, yeniden tanımlanması ve temellendirilmesinin yapılması zorunlu hale geldiği ifade edilmektedir (Yıldırım, 2012,58).

4. SANATIN GERÇEKLİĞİ VE DİJİTAL ÇAĞDA SANATÇI

Gerçeklik, temsil ettiği anlam bakımından sanatın göstergesel özelliğine odaklanmakla anlaşılabilir. Dil, ses, görüntü, şekil, boya gibi malzemeleri biçim ve kompozisyon gibi unsurları kullanarak üretilen sanatların tümü kendine özgü bir gerçekliği belirlese de onu değerli kılan ana unsur kendi nesnel boyutunun dışında insanın zihnini, duygularını harekete geçiren anlatımcı özellikleridir. Örneğin bir romanın iki boyutu bulunur; nesne ve kurgu. Nesne bir maddedir ve sayfaları belirlerken satılabilir, üretilebilir ve tüketilebilir bir kağıt tomarıdır. Öte yandan kurgu dil ile işaretlerin bir araya yazarın bilinci ve iradesi ile oluşturulmuş göstergesel boyutu ön plana çıkan anlatıdır. Onu değerli kılan şey de tam bu anlatımcı özelliğidir. Bu açıdan bakıldığında, yenedünyada sanat algısının nesne boyutundan çıkarak, bir tüketim malzemesine dönüştürüldüğü ve göstergelerinde tüketime yönelik bir nesneleştirilme işlemine tabi tutulduğu görülebilir. Dolayısıyla sanat da tüketim kültürünün göstergelerine dönüşerek sanal bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Konu ile ilgili literatür taraması yapıldığında; sanatın, sanatçı ve bilim insanları tarafından farklı tanımlarına rastlanmaktadır. Picasso'ya göre sanat bizim gerçeği kavramamızı sağlayan yalanlardan ibarettir. Ona göre "Hepimiz sanatın gerçek olmadığını biliriz. Sanat bizim gerçeği kavramamızı sağlayan bir yalandır." (Akt. Chip, 1968:264). Diğer bir tanım ise; Thomson, "Sanat dünyası bilinçli bir aldatmaca dünyasıdır"(1979,78) şeklinde ifade etmiştir. Kagan'a (1982: 298) göre, sanatsal-imgeler, modeller, dünyayı doğrudan doğruya açıklayamazlar; gerçekten var olan dünyanın bitişinde yeni olarak ve bizim tarafımızdan belli bir hayali gerçek olarak algılanırlar. Bu tanımlardan da anlaşıldığı gibi sanat gerçek değil, gerçeğin yeniden kurgulandığı gerçeklik dışı tasarımlardır.

Sanat, var olan dünyaya yeni eklentiler yapar. Orada, kendi başına duran gerçeğe, gerçek dışı bir anakara ekleyerek, dünyayı genişletir (Gasset1998:164). Sanat gerçeği birebir yansıtma eğiliminden uzaktır. Bu nedenle sanat var olanı betimlemek yerine yeni olası doğrular ortaya koyar. Marcuse'a (1979:65) göre, "Yanılsama, kurgusal bir dünya olarak, günlük gerçeklikten çok daha fazla hakikat içerir. Çünkü günlük gerçeklik, kurumlarıyla, ilişkileriyle, özgür seçim gibi gözükken belirlenmişlikleriyle, yabancılaşmasıyla aldatıcı bir gerçekliktir. Bu nedenle, şeyler, ancak kurgusal bir dünyada, hakikatte olabilecekleri gibi temsil edilebilirler (Akt.Dellaloğlu,2001:55). Bu sayede sanat gerçek yaşamda olamayacak dünyaları hayal ederek, insanlara umutlar vaderebilir, farklı dünyalar kurabilir.

Sanat, geleneksel, dijital ya da sayısal yöntemlerle yapılsa da özünde kurgusal bir evren tasarımı olarak karşımıza çıkar, hangi gereçlerle yapılırsa yapılsın çağını yansıtan bir olgudur. Sanatı belirleyen onun üretim yöntemleri ya da araçları değil, ortaya koyduğu düşünsel ya da estetik değerler olarak yeniyi üretip üretmediğidir. Sanatın yeniliği ya da özgünlüğü teknikle ilişkilendirilerek açıklanabilecek bir kavram olmasının ötesinde, çağının gerçeği ile ilişkili ve bağlantılı olmasıdır.

Sanat özü gereği zaten çağın teknolojik dönüşümlerinden ya da diğer disiplinleriyle ilişkiye girerek kendini dönüştürerek yeni olur. Bu bağlamda günümüz sanatı dijital teknoloji kullanarak sanatın ifade biçimlerine yeni olanaklar sağlamış, zenginleştirmiş, sanatsal üretimi kolaylaştırmıştır. Ayrıca yeni estetik ifade biçimleri kazandırmış, sanatta yeni sunum alanları açmış, sanatın kitlelere daha kolay ulaşımına olanak sağlamıştır. Günümüz dijital dünyasında sanat, geçmişte olduğu gibi belirli merkezlerde toplanmış olmanın ötesine geçerek, iletişim teknolojileri ve dijital platformlar sayesinde küreselleşmiştir. Günümüzde sanat bir yandan geleneksel yöntemlerle ilişkiler kurarak varlığını sürdürürken, öte yandan yeni bir gerçeklik olarak dijital dünyada yoluna devam etmektedir.

Modernizmin çözülmesi ya da inkarı üzerine kurulan günümüz dünyasını tanımlamak üzere üretilen Postmodern Dönem, sanatı da kendi mantığına uydurmuştur. Postmodern sanatın çağın sosyo ekonomik ve ideolojik yapısına uyan bir sanat anlayışı olarak ortaya çıkması ve giderek yaygın bir hal alması tesadüflerle açıklanacak bir durum gibi görünmektedir. Şaylan'a göre "ilerlemeci tarih anlayışının çöküşü gibi olgular yeni dünya düzenini belirlemişlerse, sanatın da bu gelişmeden etkilenmemesi mümkün değildir." (2009:136).

1970'lerin başından itibaren postmodernizm sanata meydan okurken aynı zamanda sanatın kirlenmesinden de haz almaya başlamıştır. "1970'lerin sanat dünyası sanatın sınırlarını zorlamak ya da sanat tarihini genişletmek için değil de sanatı şu ya da bu kişisel veya siyasi ereğin hizmetine sokmak için harıl harıl çalışan sanatçılarla doluydu" (Danto, 2010: 38). Bugün çağdaş sanat adı altında sunulan ürünler dijital teknolojinin de katkılarıyla, sınırsız bir biçimde çeşitlenmektedir. Tüketim kültürü her şeyi alınıp satılan bir metaya dönüştürürken sanatı da kendi pazarına taşımayı başarmıştır.

Sanatçının temel sorunu, içine girdiği bu yeni dönemde eseri ile kendisi arasında yaşadığı çelişki gibi görünüyor. Herkesin sanatçı ve her şeyin sanat eseri olduğu bir yerde, sanatın niteliğinin de sorgulanmasından öte onun varlığı sorgulanır hale getirilmiştir. Her şeyin çok çabuk tüketildiği günümüzde, sanatın da çabuk tüketilen bir konuma gelmesi kaçınılmaz bir sonuç olarak görülmelidir. Öyleyse çağın sanatı da kültürüne paralel olarak çabuk tüketilen, ayaküstü yenilen "Fast Food" kültürüne benzemektedir. Önemli olan haz almak değil, boşluğu doldurmaktır.

Artık günümüzde sanatın biricikliği, üst kültür özelliği ve aura'sından bahsetmek imkansız hale gelmiştir. Sanatın yaşama katılma isteği bu dönemde uç noktaya ulaşmıştır. Ötün'ün de belirttiği gibi "Yaşam eskiden sanata benzemek isterdi, bugün ise sanat yaşama

benzemek istiyor. Sanat yaşama benzedikçe de sanat olma özelliğini yitiriyor. Yaşam ile sanat arasındaki sınırların kaldırılma iddiasının bağlamı inandırıcılıktan uzaktır.”(2008,188) Sanatın yaşama benzemesi onu günlük yaşam içerisindeki herhangi bir nesne konumuna getirerek sıradanlaştıracaktır. Kendi özgün konumunu kaybetmiş olan sanat ise kitsch’e (kiç) maruz kalarak kimliksizleşecektir.

Geçmişin sanatına öykünerek sanatı bit pazarına dönüştüren postmodernizm, nosjtaljiyi, terk edilmişliği içerisine alarak eklektik bir görünüme bürünür. Kuspit (2004:72) postmodernizmin aslında yeni bir şey söylemediğini ifade eder. Ona göre “[p]ostmodernizmde sanat üzerine sanat anlayışı yaygındır, bu da sanatın narsist çöküşüne işaret eder, sanata ilişkin hiçbir yeni kavrayış sunulmaz, eski sanat yeniden üretilir, bu sırada da anlamı yok edilir.” Huyssen (1994:110) ise modernizmi basitçe bir safra gibi atıverdiği noktada, postmodernizm, kültürel aygıtın kendisini yeni olarak meşrulaştırdığı taleplerine teslim olur ve modernizmin kendi zamanında karşılaştığı zevksiz ön yargıları yeniden canlandırdığını söylerken, Kumar (1999:87) postmodernizmi, modernizmin ölü bedeni üzerinde icra edilen cenaze törenlerine, cesedin teşhir edilmesine benzetir.

Postmodernist sanat, özellikle 1960’lar sonrasında itibaren ortaya çıkan sanat anlayışlarının çoğu gibi, sanatı günlük yaşamın içerisine sokma ve günlük yaşamdan sanat nesnelere yaratma fikrini taşımaktadır. Ancak bugünün sanatı ile 1960’lar arasındaki fark şudur: O yılların sanatı galerilerin köhne karanlığından kurtarmak ve yaşamın içerisine katmak gibi siyasi avangard özellik taşıyordu. Oysa postmodernist sanatın bu anlamda böyle bir siyasi amaç taşımadığı gibi, modernizmin tersine postmodern dönemde sanatçı toplumsal bir kaygı taşımak yerine, medya sanatçısı olmayı yeğlemektedir.

Postmodernist sanatın apolitik bir tavrının olduğunu söyleyen Salecl’a (2008:298) göre sanatın amacı “kendi bedenine dönmek ya da kendi gündelik yaşamını bir sanat yapıtı kılmaktır. Artık siyasal tartışmalara girmenin bir anlamı olmadığını ve sahip olduğumuz tek iktidarın kendimiz üzerinde olduğunu söyleyen bir hamle gibi algılanıyor. Sanattaki bu apolitik dönüş büyük ölçüde günümüz kapitalizminin mantığıyla ilintilidir.”

Modernizmin yabancılaştırıcı dış dünyaya karşı savunma alanı olarak sanat, sanatçının başkaldırısı ve sanatın alternatifler üretme kaygısı, yerini derinliğin yok olduğu sığ bir alana terk etmiştir. Öyleyse bugünün sanatı olarak “postmodernizm, modernliğin sistematik ilkelerinin ve evrensel kavramlarının ötesinde bulunan başıboşluk, çözülme, görecelilik ve parçalanma imajlarını içine alan bir yaklaşım olarak nitelendirilebilir” (Featherstone, 2005:210). Postmodern sanat ve postmodern estetik anlayış her şeyden önce modern sanatın değerlerinin terk edilmesi ile işe başlamıştır. Günlük yaşam, kiç ve tarih tekrar sahneye çağrılmıştır.

Bugün sanat geçmişin geleneksel yöntemleriyle üretilen sanatlarıyla kıyaslandığında neyin sanat , neyin sanat olmadığı ya da kimin sanatçı olup olmadığı bu kadar karmaşık bir hal içinde olmamıştır. Bir yandan dijital teknolojilerle üretilen sanat ve ona karşı inatla geleneksel üretim yöntemleri ile üretilen sanat. Günümüz insanı gibi günümüz sanatı da tıpkı değişen yenedünya değerlerine uymuş durumdadır. Hızla gelişen ve her şeyin dijitalleştiği günümüzde sanatçı da nasibini almış, siber dünyada ne yapacağını bilemez, kafası karışık haldedir.

Sanatın, çağın gereği olan teknoloji ve tüketim kültüründen kendini yalıtarak ya da onu görmezlikten gelerek üretim içerisine girmesi, bir anlamda kafasını kuma gömen deve kuşu örneğine benzer. Sanatçının hayal gücünü ve yaratıcılığını zorlayan dijital teknoloji sanatçı için girift bir dünya sunmaktadır. Her şeyin çoklu bir uzam içerisinde ifade edildiği bu sanal dünyada sanatçı, gerçeküstü bir dünya tasarımıyla karşı karşıyadır. Bilinen reel bir dünya değildir içinde yaşadığı. “Çağımızın araçları düşünme ve yaratma süreçlerimizi de doğrudan etkilemektedir. Yani geleneksel yöntemlerle, çağın sorunsallarını irdelemek artık tam anlamıyla olanaklı görünmemektedir. Sanattaki bu sarsıcı değişimler, ne denli direnilirse direnilsin kendi mecrasında ilerlemektedir. Geçmişin büyük ütopyalar vadeden sanatı bugün “ hemen denenebilecek ütopyalar sunarlar, insanlar bunlar aracılığı ile daha iyi hayatlar yaşayabilirler”(Stallabrass, 2009:159).

Çağın bireyine özgü kimlik problemleri onun sanatına yansımaktadır. Biranda kendini çoklu kimlikler oluşturabileceği sanal dünyada bulan birey gibi sanat da kendine bu çoklu seçim içine girerek melezleştirmiştir. Bugünle geçmiş ya da gelecek iç içe geçmiştir. Sanat bir

yandan geçmişin çöplüğünde eşelenirken öte yandan gelecekle ilgili tasarımlarda bulunmaktadır. Kendi geleceğini geçmişin sanatında arayarak pastiş bir kimliğe bürünerek modernizmin yüksek sanatını günümüz tüketim kültürünün nesnesi haline getirmiştir. Adorno'nun(2007:47) deyimiyle "kültür her şeye benzerlik bulaştırmıştır."

Postmodernizm olarak tanımlanan bütünüyle eklektik ve pastiş bir kimliğe sahip bu yeni sanat, doğal olarak kendine uygun yeni sanatçı tipini yaratmıştır. Her şeyin imajlarla ilintilendirildiği, sanal kimlikler sayesinde herkesin herkes olabildiği bir çağda sanatçılar da çok farklı imajlarla kendilerine çok farklı roller yaratmışlardır. Sanatçı, bu yeni toplum düzeni içinde kendi varlığının temelinde yatan üreticilik ve yaratıcılık niteliğini kaybederek sıradanlaştığında sanattan beslenen bir parazite dönüşür.

Üretim araçları gibi sanatla ilgili algı ve sanatçının kimlik, üretim biçimi, yaratıcılık vb. pek çok kavramın tersyüz edildiği postmodern dönem geleneksel-yeni, geçmiş-günümüz, sanatçı-yapıt ve yapıt-tüketici gibi pekçok ikili kavramın yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Wands'a göre, biz bir geçiş dönemindeyiz: Geleceğin sanatçıları bilgisayarların olmadığı bir dünyayı asla bilmeyecekler ve bu yüzden onların teknolojiyle yaratılan sanat ile çağdaş sanatın başka türleri arasında bir ayırım yapmaları da mümkün olmayacaktır(2006:30)

İnternetin günlük hayatı kolaylaştırdığı ve renklendirdiği alanlardan olan sanal müzecilik, interneti olan her yere misafir olabilmektedir. Ülke nüfusumuzun büyük oranını oluşturan genç neslin önemli bir kısmı, aktif olarak bilgisayar kullanıcısı durumundadır. Sanal müzelerin, özellikle bu kesimle tanışması, kültür varlıklarına ve müzeye ilgiyi artırması, gidilip görülmesi zor müzelerin kolaylıkla sanal ortamda takip edilebilmesi, modern müzecilik anlayışının sunduğu olanaklar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yine de geçmişin sanat üretim yöntemlerinin tümünün yok olduğunu ya da yok olacağını söylemek pek de doğru olmayacaktır. Günümüzde sadece geleneksel, hem geleneksel hem de yeni ve sadece yeni biçimde sanat eseri üreten kişiler de bulunmaktadır. Bir eseri görselleştirmek için bir bilgisayar kullanmayı tercih etmiş olan pek çok kişi, geleneksel iletişim araçlarını kullanarak eser ortaya koymaya devam etmektedir. Dijital sanatın bürünebileceği formlar (hem geleneksel hem de yeni formlar), bazen onlar arasında berrak bir ayırımın yapılamayacağı şekillerde harmanlanabilirler(Wands, 2006:31)

Bilgisayarın, yazılımların, programların sanatsal üretimin içine girmesi belki de sadece sanatçıyla birlikte hareket eden kollektif bir unsur ya da sadece araçları belirtebilir. Otonomluk asıl belirleyici unsur olarak karşımıza çıkar, çünkü bir ressamın fırçayı, boyayı ya da bir yazarın bilgisayarı, word dosyasını kullanması gibi dijital sanatta da bilgisayar bir araç olarak karşımıza çıkar. Wands'a göre (2006.11), yine de, sanata modern kültürün bir yaratıcı yansıması olarak bakacak olursak, dijital sanat çağdaş sanatın bir alt-kümesi olarak değerlendirilebilir. 'Dijital' sıfatı genellikle muğlak bir çağrışım uyandırdığından ve eserin nihai formunu açıkça tanımlamadığından, burada, sanatçıların bilgisayara asli bir araç, ortam ve/veya yaratıcı partner olarak başvurdukları sanat eserleri için kullanılmıştır.

Diğer önemli bir husus da içerik ve bakış açısıdır. Sanatın üretim biçimi, kullanılan araçlar, yöntem vb. pek çok önemli bileşen sanatçının konumunu ve işlevini doğrudan ilgilendirmesine rağmen, onu tanımlayan ya da başka bir ifade ile onun sanatını estetik, önemli, başarılı gösteren belirteçlerden en önemlisi esere katmayı başardığı felsefi, sosyal, bilişsel ve görsel estetik ile sunabildiği yeni yaşamsal tasarımlardır. Bu açıdan, günümüz popüler kültürle harmanlanan tüketim toplumu içinde vasıtaların doğru biçimde kullanımı sanatın ve sanatçının konumunu belirleyecek en önemli göstergeye dönüşebilir. Wands'a göre (2006.31), dijital sanata teknolojiye dayalı evrimci bir yaklaşım, dijital sanatın popüler kültüre nasıl bağlandığına dair ancak temel bir kavrayışı sağlayabilirken, çağdaş sanatçıların kolaylıkla başvurabildikleri dijital araçların ve diğer medyanın gelişimine dair tarihsel bir çerçeveye de sunmaktadır bize.

5. SONUÇ

Çoğu sanat tarihçi, eleştirel ve yargılayıcı bir tavırla sanatı toplum ve sanatseverlere yansıtırken, her çağın teknolojik araçlarına ve ruhuna dönüşebilme potansiyelini göz ardı etmektedir. Asıl üstünde durulması gereken şey ise sanatın gerçekliği yansıtma özelliğinden çok, sanatın kendisinin bir gerçekliği oluşturabilme gücüdür. Başka bir ifade ile sanatın birey

ve topluma sunabildiği yeni gerçekliktir. Bu gerçeklik de sanatsal kavramların göstergeden öte bir anlam taşımadığını ve gösterilenin değiştiğini kabul etmektir. Sanat geçmişte olduğu gibi bugün de kendine sunulan çağın olanaklarını ve teknolojik araçlarını kendi üretim alanlarında kullanmaya devam etmektedir. Bu durum ise, sanatın ifade araçlarının değişmesi ile birlikte sanata yönelik klasik adlandırmaların da bir tarafa bırakılması ve yeni tanımlamalar yaparak sanatı ve sanatçıyı yeniden konumlandırmanın gerekliliğine işaret etmektedir.

Sanatın dijitalleşmesinde birçok sanat tarihçi ve sanatçı kendi özerk üstün konumlarını kaybetme endişesi taşımaktadır. Oysa edebiyat, sinema, televizyon gibi pek çok alanda artık sanatçı kendi konumunu biraz da tüketiciye göre biçimlendirmek zorunda kalmıştır. Öyle ki, sanat yapıtının kendisinden ziyade, gerçekliğin bir benzetimle algılandığı maddi olmayan bir nesnel gerçekliğe dönüşebilmektedir. Burada izleyici artık nesnel bir tüketici değil, daha çok görsel-işitsel bilişimin gizil uzamı içinde gezgin ve keşif yapan konumdadır. Bu geçici boyut içinde interaktif sanat yapıtı her seferinde, izleyicilerin etkinlikleri doğrultusunda yeniden yapılanmakta ve yeniden yaratılmaktadır. Bu türden bir bakış açısının en önemli sorunlarından ilki, anlamlandırma sürecinde sanatçının isteği dışında bir gelişme olasılığının varlığıdır. Diğer ise okur/izleyici kitlesinin bağımsızlığına kavuşma olasılığıdır. Her iki durumda da sanatçı seçici konumda neyi, ne şekilde, hangi perspektifle ifade edeceğine ve amacının ne olduğuna yine kendisi karar verebilme erkine sahip olacaktır.

Dijital çağda sanallık, her alanda ve düzeyde yerleşik gerçeğe dönüşmesini sürdürmektedir. Bu sayede sanatsal etkinlikler yoğun biçimde sanal olarak paylaşılmakta ve mekan sınırları ortadan kalkmaktadır. Sanatçılar eserlerini dijital alanlarda sergilemekte, herkese ve her coğrafyaya ulaşabilme olanağı yakalamaktadır. O halde, çağımızın dijitalleşen yapısı içinde sanatın giderek yok olacağı ya da dijital araçların eline geçeceği tarzındaki kuruntulardan arınarak, belki de bu yeni olanakların sanatçının derin düşünme gücü, yaratıcı imgelemi ve benzersiz bakış açıları ile nasıl olumlu birer vasıtaya dönüştürülebileceğine odaklanmak yerinde olacaktır.

6. KAYNAKÇA

- ADORNO, Theodor. (2007). Kültür Endüstrisi " Kültür Yönetimi ", çev. A. Artun, İstanbul, İletişim Yayınları.
- CHIP, Browning. H. (1968). Theories of modern art: a sourcebook by artists and critics, California, Üniversty of California Pres.
- DANTO, Coleman Arthur.(2010). Sanatın Sonundan Sonra. Çev. Z, Demirsü, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- DELLALOĞLU, Besim.(2001). Frankfurt Okulunda Sanat ve Toplum, İstanbul, Bağlam Yayınları.
- FEATHERSTONE, Mike.(2005) Postmodernizm ve Tüketim Kültürü, çev. M. Küçük, 2. Baskı İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- GASSET, Ortega. (1998) Tarihsel Bunalım ve İnsan, çev. N. G. Işık, İstanbul: Metis Yayınları.
- GOMBRICH, Ernst. H.(1993). Sanatın Öyküsü, çev. B. Cömert, İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.
- GÜNEŞ, Sadık.(1995). Medya ve Kültür " Sessiz yığınların kültürel intiharı ." Ankara: Vadi Yayınları,1995.

- HUYSSSEN, Andreas.(1994). "Postmodernin Haritasını Yapmak", M. Küçük (Dü.) içinde, ModerniteVersusPostmodernite, çev. M. Küçük, 2. Baskı, s.107-130, Ankara, Vadi Yayınları.
- KAGAN, M.(1982). Estetik ve Sanat Dersleri, İstanbul, İmge Kitapevi Yayınları.
- KUMAR, Krishan.(1999). Sanayi Sonrası Toplumdan Post-modern Topluma Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- KUSPIT, Donald; Sanatın Sonu. Çev. Y. Tezgiden, İstanbul: Metis yayınları, 2004
- LOVEJOY, Margot.(2008). DigitalCurrents: Art in The Electronic Age, New York, Routledge.
- LYOTARD, Jean F. (1998). "postmoderne Dönüş", çev. B. Ersan, Modernizmin Serüveni, 2. Baskı, s.20-21, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- MARCUSE, Herbert.(1979). La DimensionEsthetique. Ed.B. Dellaloğlu, Paris: Seuil.
- ÖTGÜN, Cebail.(2008) "Sanatçı Olmanın Dayanılmaz Olanakları ve Sanatın Muhtemel Geleceği Üzerine." Sanatçının Atölyesi, Yaz. Ankara.
- SAĞLAMTİMUR. Ö.Zühal. (2010) "Dijital Sanat" Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt/Vol. : 10 - S ayı/No: 3: 213-238. Eskişehir.
- SALECL, Renata.(2008). "Savaş Sanatları, savaşların Sanatı", Ed. A. Artun Sanat ve siyaset Kültür çağında sanat ve politika Çev. U. Kılıç, İstanbul, İletişim Yayınları.
- ŞAYLAN, Gencay.(2009). Postmodernizm, 4.Baskı, Ankara: İmge Yayınları.
- STALLABRASS, julian; Sanat A.Ş, Çağdaş Sanat ve Bianeller, çev. E. Soğancılar, İstanbul: İletişim Yayınları, 2009.
- THOMSON, George.(1979) İnsanın Özü, çev. C.Üster, İstanbul: Payel Yayınevi.
- WANDS, Bruce.(2006). Dijital Çağın Sanatı, (O. Akınhay, Çev.) İstanbul: Akbank Yayıncılık
- YILDIRIM, Özgen.(2010) "Yeni Medya ve Dijital Sanatlar" Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Ankara, Sanat Yazıları Dergisi, Sayı 22. S.57.